

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.4.49>

УДК 658

I. A. Волкова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри права та економіко-фінансової безпеки,
ЗВО «Академія рекреаційних технологій та права»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5633-1866>

М. В. Клубань,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри права та економіко-фінансової безпеки,
ЗВО «Академія рекреаційних технологій та права»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3622-5263>

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

I. Volkova,

PhD in Economics, Associate Professor,

*Associate Professor of the Department of Law and Economic and Financial
Security, Higher Educational Institution*

"Academy of Recreational Technologies and Law"

M. Kluban,

PhD in Law, Associate Professor,

*Associate Professor of the Department of Law and Economic and Financial
Security, Higher Educational Institution*

"Academy of Recreational Technologies and Law"

PECULIARITIES OF INVESTING IN MARTIAL LAW

Стаття присвячена особливостям інвестування в Україні в умовах воєнного стану. В статті доведено важливість інвестицій в воєнний та пост воєнний період. Описано закономірності та проблеми (визначено пріоритетні галузі національної економіки) інвестування в довоєнний період. Описано кумулятивний ефект від інвестицій в довоєнний період. Проаналізовано динаміку прямих та портфельних інвестицій за п'ять років. Описано та наведено приклади соціальної значимості від іноземних інвестицій. В статті авторами було розкрито нове поняття «впливове інвестування» («імпакт-інвестування»). Описано динаміку «імпакт-інвестування» в Україні. Розкрито основні негативні чинники, що заважають розвиткові відповідального інвестування. Проаналізовано кількість індустриальних парків в Україні в динаміці. Проілюстровано важливі заходи держави щодо стимулювання інвестицій, в тому числі, впровадження реформи, спрямовані на зменшення промислового забруднення. Досліджено ефективність заходів стимулювання іноземних інвесторів.

The article is devoted to the peculiarities of investing in Ukraine under martial law. The purpose of the article is to identify the main patterns of investment development in Ukraine under martial law. The article proves the importance of investments in the war and post-war period. The patterns and problems (priority sectors of the national economy are identified) of investing in the pre-war period are described. The cumulative effect of investments in the pre-war period is described. The dynamics of direct and portfolio investments over five years are analyzed. Examples of social significance of foreign investments are described and given. In the article, the authors revealed a new concept of “impact investing” (“impact investing”). The dynamics of “impact investing” in Ukraine are described. The real growth indicators of the national economy are given (gross domestic product rates, growth in the number of small and medium-sized enterprises). The growth indicators of portfolio investments are given. The main

negative factors that hinder the development of responsible investing are revealed. The social effectiveness of foreign investments is illustrated using the example of funds. The real growth indicators of beneficiaries of foreign investments are given. The number of industrial parks in Ukraine in dynamics is analyzed. Important state measures to stimulate investment are illustrated, including the implementation of reforms aimed at reducing industrial pollution. The effectiveness of measures to stimulate foreign investors is investigated. Problems that hinder the attraction of foreign investments by national enterprises are identified. Further directions of improvement and reform in Ukraine are substantiated, which will ensure the investment attractiveness of the national economy. Preferences for potential investors are described, including exemption from customs duties and VAT on equipment imports, a 10-year exemption from corporate income tax, and equal tax and customs benefits for residents of registered industrial parks. The authors describe the main directions of further research on the issues of investment in Ukraine, both in the war and post-war periods.

Ключові слова: відповідальне інвестування, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, прямі інвестиції, портфельні інвестиції.

Keywords: responsible investment, investment climate, foreign investment, direct investment, portfolio investment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інвестування є важливим джерелом додаткових фінансових ресурсів, що можуть забезпечити інтенсивний економічний розвиток. Крім чисто економічного значення іноземні інвестиції дозволяють отримати і соціальний ефект. Слід відмітити, що інвестиції є окремою ціллю сталого розвитку. Синергетичний ефект від освоєння іноземних інвестицій дозволяє забезпечити зростання зайнятості, розвиток інфраструктури, реалізацію екологічних проектів.

Загалом інвестування є основним капіталізованим джерелом досягнення 17 цілей сталого розвитку [2].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інвестування в Україні досліджувала ціла плеяда вітчизняних науковців, серед яких слід відмітити роботи Нікольчука Ю., Лопатовської О., Крихівської Н., Чернишової Г., Швеця Ю., Бурдило О., Мельника А., Гука О., Небрата В., Корніяка О., Рзаєва Г. І., Вакулової В., Єпіфанова І., Джеджули В., Косарука О., Сауляка А.

Відмічаючи наукову цінність напрацювань, слід відмітити, що особливості інвестування в умовах воєнного стану є нерозкритими.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні основних закономірностей розвитку інвестування в Україні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На наднаціональному рівні інвестиції розглядаються у розрізі прямих та портфельних інвестицій. Згідно, Національний Банк України Прямі інвестиції – це категорія міжнародної діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни здійснювати контроль чи справляти стійкий вплив на діяльність підприємства, яке є резидентом іншої країни, що досягається шляхом участі в капіталі. [4]. Портфельні інвестиції – транскордонні операції і залишки, пов'язані з борговими цінними паперами або цінними паперами, що забезпечують участь у капіталі, крім тих, що належать до складу прямих інвестицій або резервних активів. До складу портфельних інвестицій входять акції, облігації, інші цінні папери, які купуються переважно з метою отримання доходу [4].

Інвестиційний потенціал в Україні є значним, що обумовлено великим споживчим ринком, високою конкурентоспроможністю робочої сили, стратегічним географічним розташуванням, високими запасами природних ресурсів. Згідно даних Національного Банку України є шість пріоритетних галузей національної економіки для приваблення прямих інвестицій, зокрема

технології (особливо ІТ-індустрія та цифрова економіка), інфраструктура, відновлювана енергетика, охорона здоров'я, освіта та сільське господарство. Інвестиційний клімат в Україні не забезпечував, ще до початку повномасштабного вторгнення, високого рівня інвестиційної активності. Через численні системні проблеми, включаючи корупцію та відсутність надійної судової системи до 2022 року підприємствам України було важко залучити прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Кумулятивний ефект давніх проблем і нової геополітичної напруги продовжував робити Україну менш привабливою для іноземних інвесторів порівняно з іншими країнами Східної Європи. Ринок ефективних інвестицій в Україні залишався дуже малим. Станом на 2020 рік в Україні працювало лише 1000 підприємств, які генерують соціальний ефект від прямих іноземних інвестицій.

Після повномасштабного вторгнення Росії економіка України припинила економічно розвиватися, зупинився потік прямих іноземних інвестицій, зупинилася діяльність на ринку злиттів і поглинань, при цьому більшість угод у 2021 році було скасовано. Основною причиною зупинки іноземного інвестування стали вплив кваліфікованих українців працездатного віку, потреба в перміщенні виробничих. Такі ключові галузі, як металургія, сільське господарство, роздрібна торгівля, будівництво, логістика, переробка та видобуток значною мірою втратили свою інвестиційну привабливість в 2022 році. Економічні проблеми ускладнювалися обмеженим доступом до доступних кредитів, обмеженими інвестиціями в акціонерний капітал і низькою фінансовою грамотністю серед власників МСП. Також негативний вплив на інвестиційну привабливість мав розвиток страховий ринок України. Відсутність страхування та перестрахування, зосередженість приватного страхування на ризиках, пов'язаних зі здоров'ям і не пов'язаних з війною також зупинила потоки іноземних інвестицій, а ринок. Глобальні перестраховики, такі як Munich Re та Swiss Re, вийшли з ринку України, що зменшило потужності. Потенціал

національних страховиків у розмірі 50–60 мільйонів євро не відповідає поточним потребам чи підтримці приватних місцевих інвестицій.

Незважаючи на значні виклики, економіка України відновилася у 2023 році із зростанням ВВП на 5,8 %, яке продовжилося в 2024 році. МСП, які складають 77 % зареєстровані підприємства в Україні, продемонстрували стійкість: більшість підприємств працюють без обмежень, незважаючи на триваючу війну. Уряд узгоджує положення з міжнародними стандартами, а Європейський Союз сприяв повній лібералізації торгівлі з Україною, скасувавши імпорتنі мита та квоти. Хоча інвестиційні ризики залишаються через конфлікт, менш ніж 20 % території України постраждало від конфлікту, залишаючи значні регіони, особливо на заході, життєздатними для бізнесу та інвестиційних можливостей, у тому числі для інвесторів. В 2023 році значне зростання простежується у розрізі портфельних інвестицій. Взагалі в умовах воєнного стану портфельні інвестиції показали зростання у 200-500 разів, а сальдо портфельних інвестицій в 2024 році згідно даних Платіжного балансу України склало 6627 млн. дол. США.

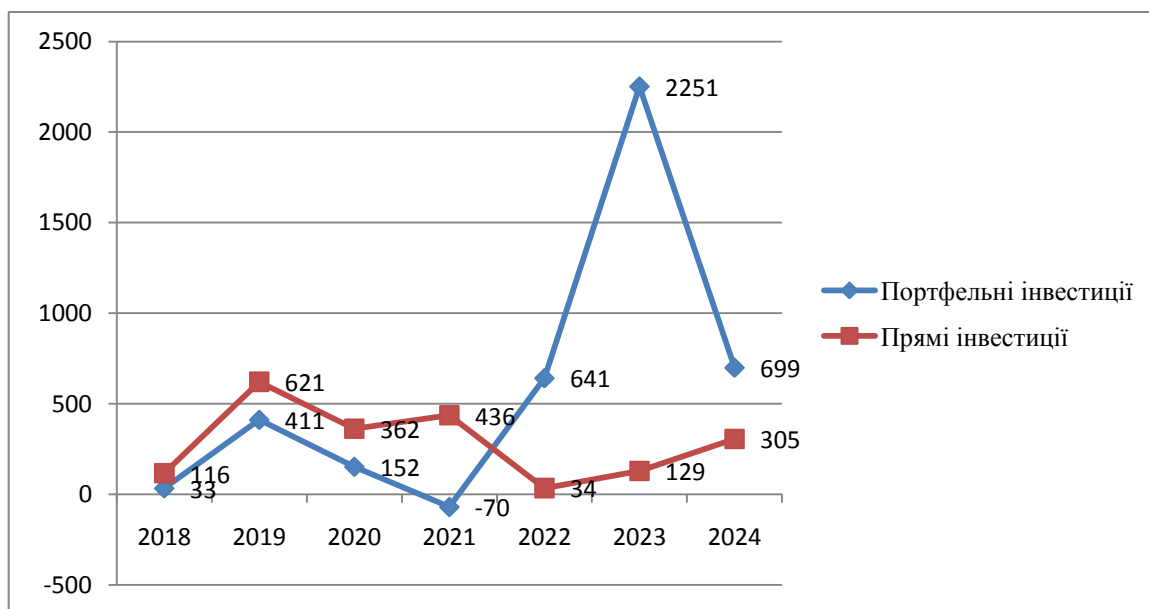

Рисунок 1. – Динаміка прямих та портфельних інвестицій в Україну, 2018-2024 рр., млн. дол. США

Джерело: побудовано на основі [1]

Такий соціальний ефект реалізується з 2016 року WNISEF, що є регіональним фондом, який фінансується урядом США через Агентство США з міжнародного розвитку та спеціалізується на інвестуванні в малі та середні підприємства (МСП). Названа інституція здійснює інвестування під пільгові відсотки через свою Impact Investing Program у співпраці з двома банками-партнерами (державним Ощадбанком і комерційним Кредобанком). Першим бенефіціаром стала пекарня «Горіховий дім» у Львові, яка отримала еквівалент 28191 дол. США на підтримку кризових жінок із працевлаштуванням, відкриттям соціальної їдальні та розміщенням у власному соціальному гуртожитку. У 2022 році фондом було профінансовано більше 102 українських компаній, що приймають участь у волонтерській діяльності.

Прикладом соціального інвестування є Emerging Europe Growth Fund III, LP (EEGF III) – це фонд, що належить Horizon Capital (американська приватна інвестиційна компанія). Діяльність названого міжнародного фонду зосереджується на швидкозростаючих та орієнтованих на експорт конкурентоспроможних українських компаніях у таких секторах, як технології (перш за все), інформаційні технології (ІТ), легкі виробництво, сільське господарство, електронна комерція, охорона здоров'я та фармацевтика, споживчі товари та фінансові послуги. EEGF III отримав нагороду Financial Times/International Finance Corporation Transformational Business Award у 2022 році в категорії «Впливове інвестування».

В умовах воєнного стану зявилося нове поняття «впливове інвестування» (імпакт-інвестування). Імпактне інвестування включає в себе інвестиції, щоб допомогти створити корисний соціальний або екологічний вплив, а також отримати фінансовий прибуток. Ця інвестиційна стратегія може включати різні класи активів, такі як акції, облігації, пайові фонди або мікропозики. Суть інвестування впливу полягає у використанні грошей та інвестиційного капіталу для досягнення позитивних соціальних результатів.

Термін «імпакт-інвестування» вперше був введений у 2007 році Фондом Рокфеллера. Основна мета імпакт-інвестування – допомогти зменшити негативний вплив ділової активності на соціальне чи фізичне середовище. Іноді це можна вважати розширенням філантропії.

Інвестори, які використовують стратегію впливу на інвестування, насамперед беруть до уваги зобов'язання компанії щодо корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) або почуття обов'язку позитивно служити суспільству в цілому. На основі цієї інформації вони приймають рішення щодо співпраці з компанією. Тип впливу, який це створює, може відрізнятися залежно від галузі та конкретної компанії в цій галузі.

У лютому 2024 року Уряд України, Група Світового банку, Європейська комісія та ООН опублікували результати оновленої «Швидкої оцінки збитків і потреб (RDNA3)» станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість реконструкції та відновлення в Україні становить 486 мільярдів доларів США протягом наступного десятиліття . Водночас президент Європейського інвестиційного банку Вернер Хойєр заявляє, що Україні може знадобитися €1 трлн (1,1 трлн. дол. США) для відновлення збитків, завданих російським вторгненням.

Зрозуміло, що такі суми не може компенсувати ні Україна, ні бюджети країн-партнерів. Україні потрібні іноземні інвестиції та кошти благодійників та різноманітні фонди для реконструкції та відновлення. На жаль, інвестиційний клімат України протягом багатьох років перебував під впливом кількох негативних факторів. Серед них високий рівень корупції, тіньова економіка, тіньова зайнятість, нелегальний імпорт; низькі темпи реалізації реформ; високий податковий та адміністративний тиск на бізнес; бюрократія; політична нестабільність; економічні та фінансові проблеми (нестабільність гривні, висока інфляція, девальвація, низька купівельна спроможність, падіння ВВП тощо); війна, що триває з 2014 року, і пов'язані з нею високі інвестиційні ризики, логістичні труднощі, пошкодження виробничих потужностей, трудова еміграція; недосконалість та непрозорість

законодавства щодо захисту прав інвесторів; слабкість судової системи та висока недовіра до неї; непередбачуваність та непрозорість умов ведення бізнесу тощо.

Вирішення проблем несприятливого інвестиційного клімату та залучення необхідних інвестиційних ресурсів для реконструкції та відновлення України неможливе без реалізації продуманої та ефективної інвестиційної політики. Слід також зазначити, що проведення продуманої та ефективної інвестиційної політики в Україні під час повномасштабної війни також є важливим для досягнення низки Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН, також відомих як Глобальні цілі. Йдеться про гідну працю та економічне зростання (ціль 8); мир, справедливість і міцні інституції (ціль 16); партнерство для цілей (ціль 17). Активні бойові дії, які тривають на території України вже понад два роки, спричинили найбільшу гуманітарну кризу в Європі після Другої світової війни. У зв'язку з цим перед українським суспільством були поставлені такі нехарактерні глобальні цілі, як подолання бідності (ціль 1); чиста вода та санітарія (ціль 6) та деякі інші.

За останні два роки в Україні було здійснено низку важливих заходів, які навіть в умовах повномасштабної війни забезпечують надходження інвестицій в економіку держави.

1. Визначено пріоритетні галузі та галузі економіки для стимулювання залучення в них інвестицій. З початком повномасштабної війни Україна повністю змінила погляди на визначення та перелік пріоритетних галузей економіки. Якщо раніше пріоритет надавався галузям, спрямованим на задоволення потреб суспільства у високотехнологічній, конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції та якісних послугах, то в сучасних реаліях надзвичайного значення набули галузі, що забезпечують життєдіяльність громадян та зміцнення обороноздатності держави. Ці галузі стануть локомотивом відновлення української економіки в майбутньому. Серед таких секторів – mili-tary-tech (високотехнологічна зброя); металургія, гірничо-промисловість і машинобудування; сільське господарство та харчова

промисловість; ІТ сектор і стартапи. Також особливу увагу буде приділено підтримці енергетики, роздрібної торгівлі, житлово-комунального господарства та виробництв, які працюють за мобілізаційними замовленнями.

2. Вживаються заходи щодо зменшення воєнних ризиків для іноземних та внутрішніх інвестицій. Основною проблемою, яка хвилює як українських, так і іноземних інвесторів під час повномасштабної війни, є питання страхування воєнних ризиків. Міжнародне співтовариство вже розробило декілька способів страхування інвестицій від військових ризиків.

3. Забезпечення інвесторів достовірною інформацією про інвестиційний потенціал країн та регіонів. Нереалізований інвестиційний потенціал України за роки незалежності склав \$63 млрд. Однією з причин такого величезного масштабу нереалізованого інвестиційного потенціалу є відсутність інформації для потенційних інвесторів про всі інвестиційні можливості в Україні. Незважаючи на те, що більшість областей, районів, територіальних громад мають інвестиційні паспорти, єдиної платформи, де б була зібрана вся необхідна інвестору інформація в одному місці, не було.

4. Постійний розвиток та вдосконалення інфраструктури інвестиційної діяльності. До суб'єктів інфраструктури інвестиційної діяльності України належать спеціальні (вільні) економічні зони, індустриальні парки, технопарки, наукові парки, бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інвестиційні фонди, інститути спільного інвестування. Уряд України приділяє особливу увагу індустриальним паркам, надаючи іноземним інвесторам значні податкові пільги за їх використання. Закон України «Про індустриальні парки» визначає їх як території, обладнані відповідною інфраструктурою згідно з містобудівною документацією, де учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, перероблення (крім розміщення) відходів, альтернативної енергетики, зберігання енергії, а також науково-технічну діяльність, інформаційні та електронні комунікації

на особливих умовах. Індустріальні парки створюються для вирішення таких завдань:

- 1) залучення інвестицій та розвиток економіки України;
- 2) вирівнювання регіонального економічного розвитку та підвищення якості життя населення України;
- 3) впровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій;
- 4) створення нових робочих місць;
- 5) забезпечення сталого розвитку та охорони навколишнього середовища.

Станом на травень 2024 року в Україні налічується 76 індустріальних парків, у тому числі один в окупації («Східний регіон» у Луганській області) та один у зоні активних бойових дій («Лиман» у Донецькій області). Є декілька індустріальних парків, які не включені до Реєстру індустріальних парків. Найбільше індустріальних парків зареєстровано у Львівській області. У Харківській, Кіровоградській, Миколаївській, Херсонській, Запорізькій областях індустріальні парки відсутні [1].

Протягом 2022-2023 років було зареєстровано рекордні навіть за часів повномасштабного російського вторгнення 28 індустріальних парків, серед яких «ВінІндустрія» та «Дністер» (Вінницька область), «Володимир» (Волинська область), «Екосталь» (Дніпропетровська область), «Малин-Захід» (Житомирська область), «Ужгород», «Західний». Індустріал», «Friendly Wind Technology» та «БФ Термінал» (Закарпатська обл.), «ІСКРА» та «Галіція» (Івано-Франківська обл.), «L-Town Park» та Еко-Індустріальний парк «Універсал Індустрія» (Київська обл.), Еко-Smart Індустріальний парк «Галіт», «Долина Стрий», «Signee», «Core Industry» та «InPark Boryslav» (Львівська область), «Екопорт» (Одеська область), «Smart Tech Industry» (Полтавська область), «Hampy UA» та «Formentor» (Рівненська область), «Western Ukrainian Industrial HUB» (Тернопільська область), «Красилів Технопарк» та Carbon-Neutral Eco АгроХАБ «Городок» (Хмельницька

область), «Менський» (Чернігівська область), «Енергія Буковини» та «Хотин Інвест» (Чернівецька область).

5. Інші заходи інвестиційної політики. Протягом 2022-2023 років, в умовах повномасштабної війни, Україна та її партнери зробили кілька важливих кроків, які позитивно вплинули на інвестиційний імідж держави. Україна отримала статус кандидата в члени ЄС; країни ЄС та деякі інші держави скасували тарифи та квоти на український експорт; запроваджено транспортний безвізовий режим з ЄС; реалізовано відстрочення сплати податкових та митних платежів, а також подання звітності; проведено цифровізацію державних послуг; енергосистему України включено до єдиної європейської енергетичної системи; Український бізнес продемонстрував високий рівень гнучкості та адаптивності, а країна – високу стійкість та лояльність тощо [5].

Впроваджується реформа, спрямована на зменшення промислового забруднення та досягнення європейських екологічних стандартів, що є необхідною умовою для того, щоб міжнародні інвестори інвестували в українські проекти. Як наслідок, у 2023 році обсяг прямих іноземних інвестицій в українську економіку (4,25 млрд. дол. США) перевищив навіть деякі показники довоєнних років. При цьому, за оцінками міжнародних експертів, Україна може залучити до 200 млрд. дол. США приватних інвестицій. В інших регіонах орендарям держмайна надали знижку 50% (25% при оренді цілісних майнових комплексів). Переміщені підприємства платили за перші півроку символічну 1 грн за м². Зараз в Україні активно реалізується економічна політика «Зроблено в Україні», в рамках якої на підтримку виробників передбачено 45 млрд грн.

Крім того, для сприяння інвестиціям Україна відновила приватизацію, поглибила процеси дерегуляції та активно гармонізувала чинне законодавство України з нормами ЄС, зокрема покращивши митну та податкову системи, створивши умови для швидких інвестицій. Були внесені зміни до закону про так званих «інвестиційних нянь», які розширюють коло

потенційних інвесторів. Преференції, які раніше надавалися інвестиційним проектам від 20 мільйонів євро, тепер поширюються на проекти від 12 мільйонів євро, які тривають до п'яти років. Також було розширено перелік галузей економіки, де можуть реалізовуватися такі проекти: переробна промисловість, видобуток корисних копалин для подальшої переробки чи збагачення, транспорт, логістика, освіта, наукова діяльність, охорона здоров'я, поводження з відходами, мистецтво, культура, туризм, спорт, електронні комунікації. У 2024 році на цю програму в бюджеті України було передбачено 3 млрд грн. Загальний обсяг підтримки, яку можуть отримати інвестори від держави, становить до 30% від вартості інвестиційного проекту [7].

Потенційним інвесторам пропонують: звільнення від мита та ПДВ при імпорті обладнання, 10-річне звільнення від податку на прибуток підприємств, рівні податкові та митні пільги для резидентів зареєстрованих індустріальних парків тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Для налагодження постійного прямого діалогу між владою та бізнесом на початку 2023 року в рамках однойменної економічної політики було створено нову економічну платформу під назвою «Зроблено в Україні». Очікується, що цей онлайн-сервіс допоможе державі оцінити рівень задоволеності підприємців державними послугами та визначити наявні перешкоди для підприємницької діяльності в Україні та вирішити нагальні проблеми на основі відгуків підприємців. До кінця 2024 року планується запуск Фонду розвитку України. Його діяльність буде зосереджена на реалізації значних капіталомістких інвестиційних проектів для відновлення України.

Література

1. Державна служба статистики України. Офіційна сторінка. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. Грааль науки. 2022. № 16. С. 31-34.
3. Нікольчук Ю. М., Лапотовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. С. 164-175.
4. Методологічний коментар до статистики зовнішнього сектору України (відповідно до 6-го видання “Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції”). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BoP_methodological_notes.pdf
5. Єпіфанова І., Джеджула В., Косарук О., Сауляк А. Управління інвестиційним потенціалом підприємств харчової промисловості. Innovation and Sustainability, 2022. No 2. С. 8-17.
6. Статистика зовнішнього сектора. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
7. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>.

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2025), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 March 2025).
2. Nebrat, V.V. and Korniiaka, O.V. (2022), “Features of capital formation and investment mechanisms in Ukraine as a factor of financial risks in war and post-war conditions”, Hraal' nauky, vol. 16, pp. 31-34.

3. Nikol'chuk, Yu.M. and Lapotovs'ka, O.O. (2023), "Investment attractiveness of Ukraine: main trends, problems and key vectors of solutions", *Innovation and Sustainability*, vol. 1, pp. 164-175.

4. National Bank of Ukraine (2020), "Methodological commentary on the external sector statistics of Ukraine (according to the 6th edition of the "Manual on the balance of payments and international investment position")", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BoP_methodological_notes.pdf (Accessed 25 March 2025).

5. Yepifanova, I. Dzhezdzhula, V. Kosaruk, O. and Sauliak, A. (2022), "Management of the investment potential of food industry enterprises", *Innovation and Sustainability*, vol. 2, pp. 8-17.

6. National Bank of Ukraine (2025), "External sector statistics", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (Accessed 25 March 2025).

7. Bloomberg (2022), "Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says", available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says> (Accessed 25 March 2025).

Стаття надійшла до редакції 10.04.2025 р.